

2011

LANGE MOLENSTRAAT, SINT-ANDRIES

Resultaten archeologisch
vooronderzoek Lange Molenstraat,
Sint-Andries (Brugge)

Dieter Verwerft

Opdrachtgever:

Danneels Immobiliënmaatschappij N.V. en Zeven Linden N.V.

Titel:

Archeologisch vooronderzoek Lange Molenstraat, Sint-Andries (Brugge)

Versie:

Definitief rapport

Auteur:

Dieter Verwerft

Raakvlak:

Komvest 45

8000 Brugge

T +32 [0]50 44 50 44

F +32 [0]50 61 63 67

E info@raakvlak.be

[www raakvlak.be](http://www.raakvlak.be)

Periode:

29 augustus en 31 augustus 2011

Veldmedewerkers:

Amaury Cogels, Serge Van Lieferringe, Regy Poppe

Met de medewerking van:

Sebastiaan Windyn

1.	Inleiding.....	4
2.	Historische situering	6
2.1.	De Heraldische kaart van het Brugse Vrije	6
2.2.	Ferrariskaart.....	7
3.	Hoogtekaart.....	8
4.	Onderzoeksresultaten.....	9
4.1.	Bodemkundige resultaten	9
4.2.	Archeologische resultaten	10
4.2.1.	Zone 1.....	10
4.2.2.	Zone 2.....	12
5.	Besluit	14

1. Inleiding

Naar aanleiding van een nieuwbouwproject aan de Lange Molenstraat te Sint-Andries (Brugge) werd een archeologisch proefonderzoek uitgevoerd (zie fig. 1). Het onderzoek gebeurde in samenspraak met de bouwheer Danneels Immobiliënmaatschappij N.V. Het doel van het onderzoek was het inventariseren en waarderen van potentiële archeologische resten, die door de geplande werken worden verstoord. Deze resultaten worden geëvalueerd teneinde het voordien ongekende, archeologisch potentieel in de bodem vast te stellen en indien nodig een vervolgonderzoek in de vorm van een opgraving aan te bevelen.

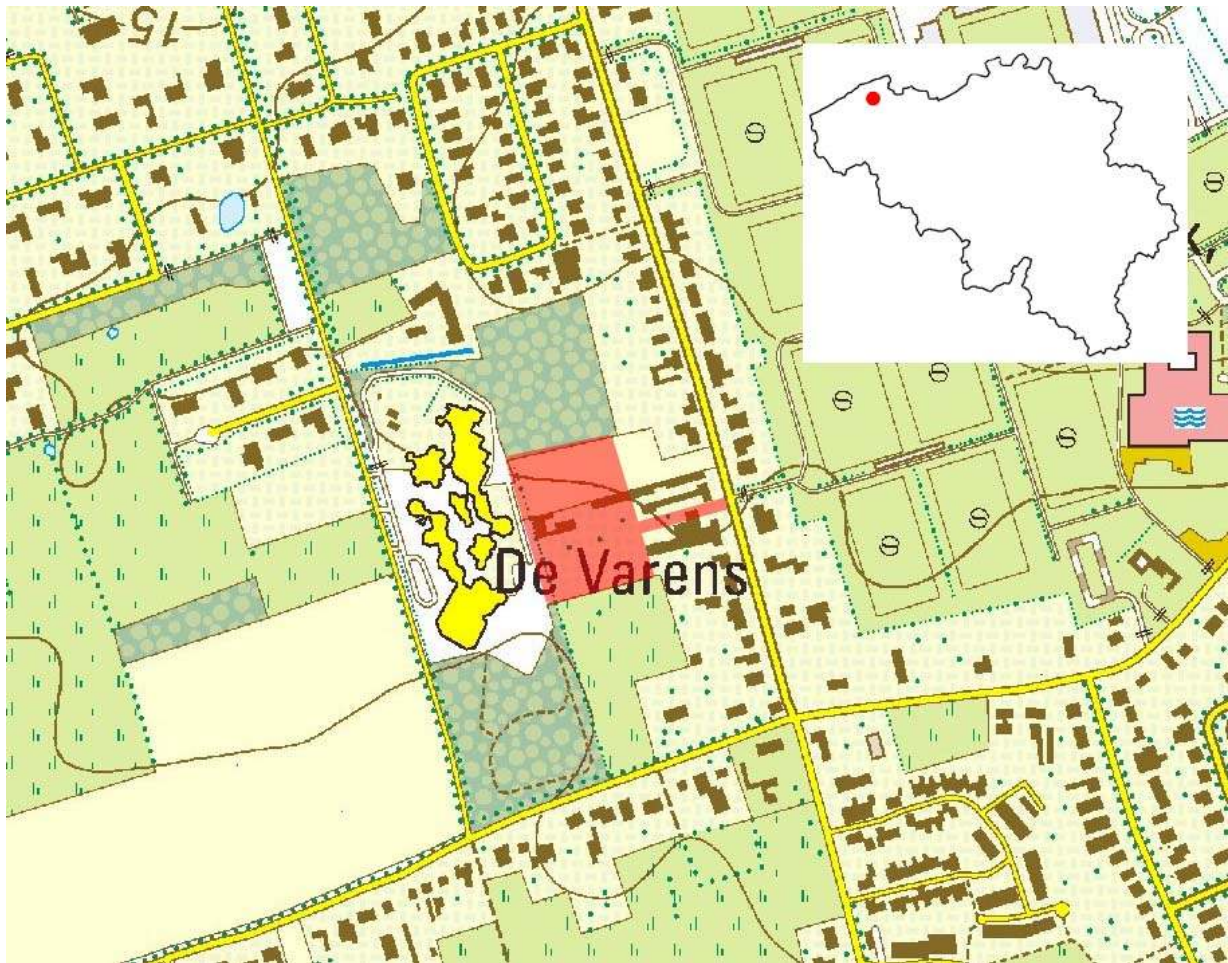

Fig. 1 Terrein langs de Lange Molenstraat te Sint-Andries (Brugge) aangeduid in het rood op de topografische kaart 1:10.000 (bron: NGI)

Het projectgebied wordt doorsneden door een indrukwekkende rij koterijen. Daarom delen we het projectgebied in in twee zones (zie fig. 2). De noordelijke zone (zone 1) werd op 29 augustus onderzocht, door middel van drie proefsleuven, telkens 85 m lang. De zuidelijke zone (zone2) werd op 31 augustus onderzocht. Hier werden ook drie proefsleuven getrokken van 15, 29 en 47 m lang. De sleuven zijn getrokken met een 160 cm brede kraanbak. Het meest zuidelijke gedeelte van het projectgebied was niet toegankelijk met een kraan. Terreinopname leert ons dat het terrein volledig bedekt is met betonnen platen. Een behulpzame buurman vertelde ons dat het areaal lange tijd gefunctioneerd heeft als opslag voor zijn sloopbedrijf en dat dit diepgaande verstoring van de bodem met zich mee gebracht heeft. De combinatie van die factoren heeft ertoe geleid dat we hier geen proefsleuf getrokken hebben.

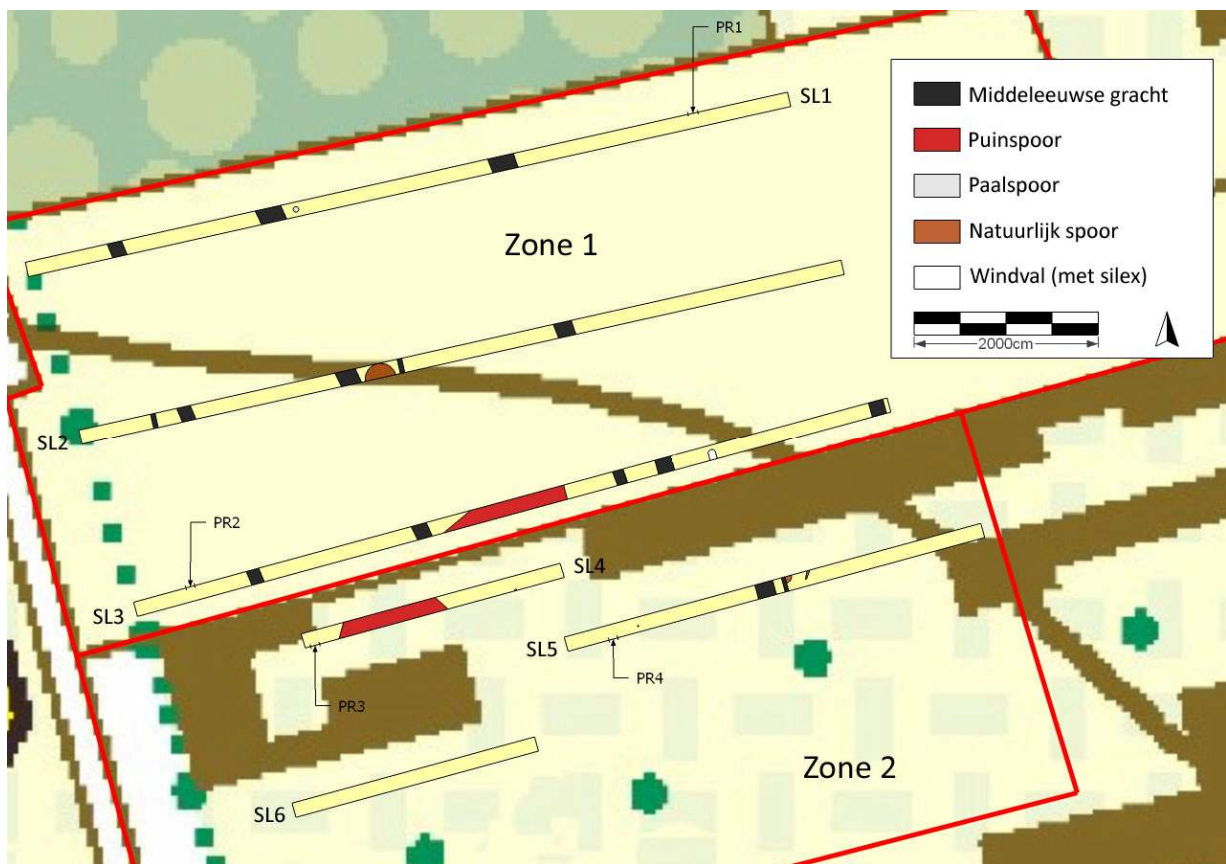

Fig. 2 Locatie van proefsleuven op de topografische kaart 1:10.000 (bron: NGI)

2. Historische situering

Voorafgaand aan het archeologische veldwerk voerden we een kort historisch archiefonderzoek uit. Cartografische bronnen vormen hierin het voornaamste studiemateriaal. De kaart van Pieter Pourbus, gemaakt tussen 1561 en 1571, vormt het startpunt voor een tocht langs enkele markante momenten in het cartografisch verleden van de site.

2.1. De Heraldische kaart van het Brugse Vrije

De oudste cartografische weergave die we hier gebruiken is de Heraldische kaart van het Brugse Vrije. Hiervan is slechts een klein deel bewaard, maar door de getrouwe kopie van Pieter Claeissens profiteren we vandaag nog steeds van dit uniek document. Op deze kaart herkennen we het projectgebied langs de Lange Molenstraat (zie fig. 3). Op het terrein zelf is geen bebouwing weergegeven, maar het grenst wel aan een hoeve. Net ten noordoosten van de site prijkt de Sint-Andriesabdij. Deze in de 12e eeuw gebouwde abdij is verwoest na de Franse revolutie en een eeuw later heropgericht in Zevenkerken.

Fig. 3 Detailuitsnede Lange Molenstraat, Sint-Andries, Brugge op de Heraldische kaart van het Brugse Vrije (1: projectgebied, 2: Sint-Andriesabdij, 3: Stad Brugge)

2.2. Ferrariskaart

Ruim twee eeuwen later werkt de Graaf van Ferraris de zogenaamde 'Kabinetskaart' af. Deze kaart uit de jaren '70 van de 18e eeuw biedt ons een onschatbaar inzicht in het landschap net voor het einde van het Ancien Regime (zie fig. 4). Op het ogenblik dat deze kaart opgesteld werd is het projectgebied onbebouwd. Het terrein maakt deel uit van een gesloten landschap bestaande uit met hagen afgezoomde akkers en weilanden.

Op jongere kaarten, zoals de topografische kaart uit 1884 blijven de percelen hun agrarisch karakter behouden.

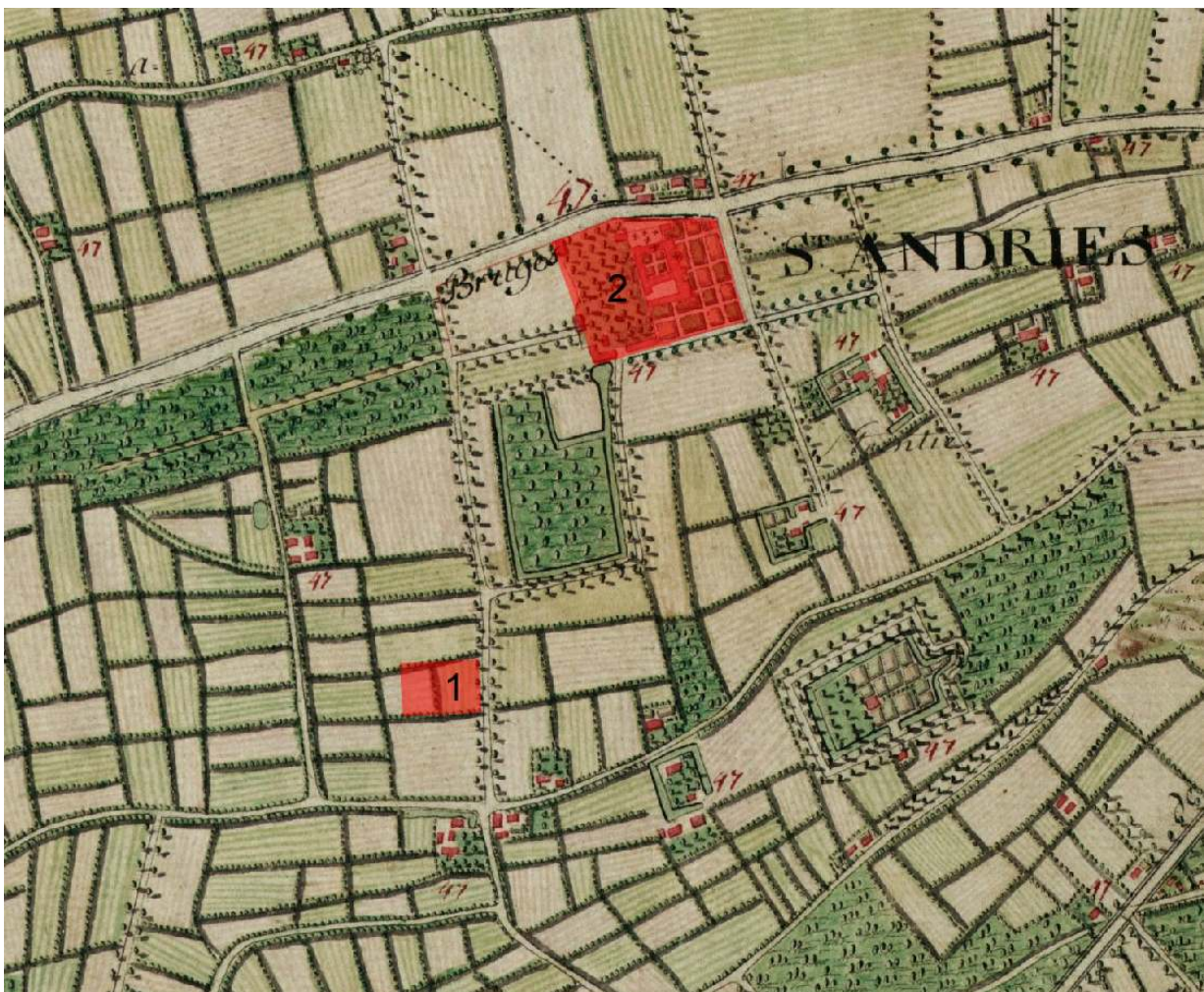

Fig. 4 Detaiuitsnede Lange Molenstraat, Sint-Andries, Brugge op de Kabinetskaart (1: projectgebied, 2: Sint-Andriesabdij) (bron: KBR)

3. Hoogtekaart

Op het Digitale Hoogtemodel (DHM) zien we dat het projectgebied op een noordoostelijk gerichte helling van de zandrug tussen Brugge en Oudenbrug ligt (zie fig. 5). Er zijn geen specifieke antropogene elementen te herkennen.

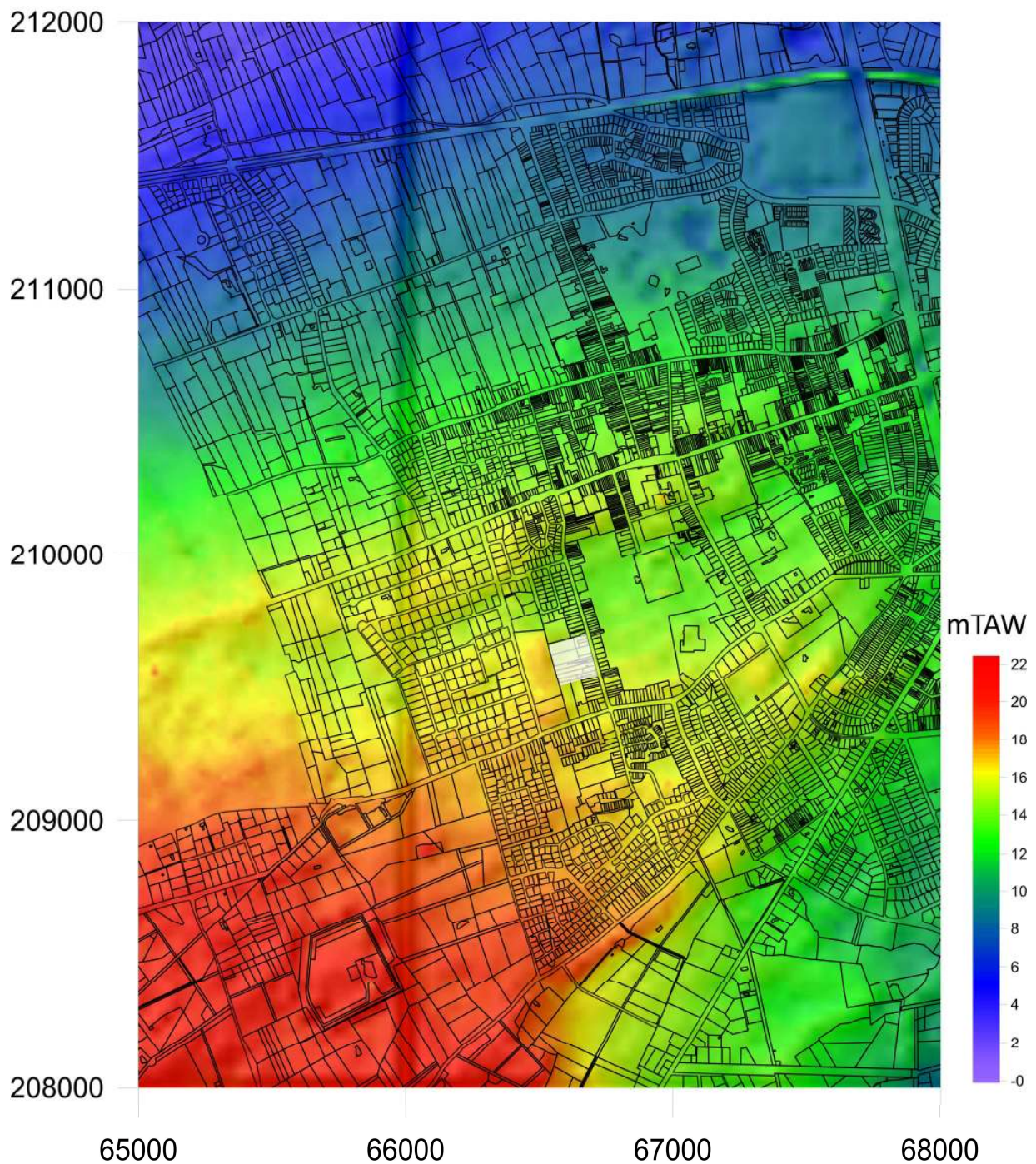

Fig. 5: Lange Molenstraat op het Digitaal Hoogtemodel

4. Onderzoeksresultaten

4.1. Bodemkundige resultaten

De bodemkaart onderscheidt twee bodemtypes ter hoogte van het onderzoeksterrein: droog zand en vochtig zand (zie fig. 6). Algemeen kunnen we stellen dat we ons in de Vlaamse Zandstreek bevinden. Het is een zwak golvend gebied bestaande uit dekzandruggen en ingesneden beekvalleïën.

In het noordoosten van het terrein zien we een opgehoogd bodemprofiel met weinig bodemvorming (zie fig. 7). Deze dikke ploeglaag (50 cm) is te wijten aan diepploegen enerzijds, waarvan we sporen in de vorm van spadesteken herkennen en een lichte ophoging (ongeveer 10 cm). Door diep te ploegen probeert men de podzol te 'breken', hierdoor dringt de humusrijke grond veel dieper in de bodem. Deze humus werkt als een spons: het houdt veel water en nutriënten vast, waardoor de wortels ook veel dieper in de grond kunnen dringen dan in het humusarme zand. De ophoging is waarschijnlijk te wijten aan het feit dat we hier te maken hebben met een natte bodem.

Dit alles heeft tot effect dat de originele bodem verdwenen is, wat betekent dat enkel de diepste sporen bewaard blijven in de ondergrond.

Centraal werd een tweede profiel aangelegd in sleuf 3 (zie fig. 8). Hier zien we een iets minder dikke ploeglaag (20 tot 30 cm). Die is onderaan scherp afgelijnd en vertoont duidelijk sporen van schopsteken. De podzol is hier grotendeels weggegraven: er rest ons enkel nog de onderkant van de Bh-horizont (humusaccumulatie horizont). Zowel de bovenkant van de Bh-, de E- en de A-horizont zijn verdwenen. De bodem lijkt hier niet

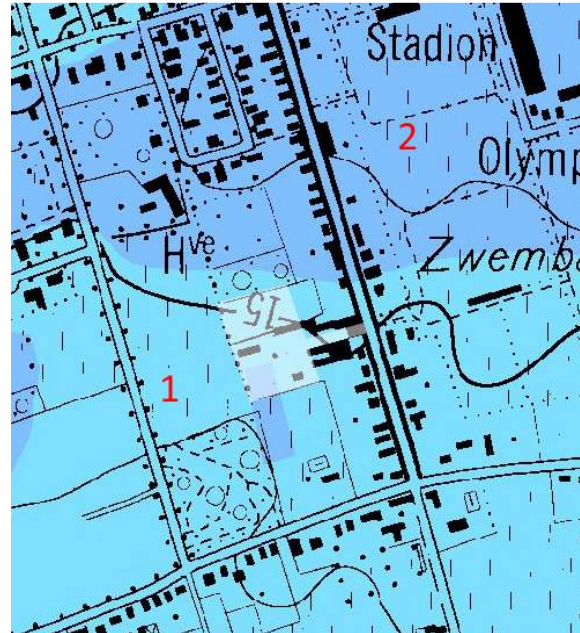

Fig. 6: Lange Molenstraat, Sint-Andries, Brugge op de bodemkaart (1: droog zand, 2: vochtig zand) (bron: GISWEST)

Fig. 7: Profiel 1, sleuf 1 (1: ploeglaag, 2: B-horizont)

tot weinig opgehoogd, wat het gevolg is van een iets drogere bodem. Dit ligt geheel in de lijn met het DHM-model: het terrein helt af naar het noorden, richting profiel 1. De grens tussen de natte en droge zandbodems ligt dus ietsje zuidelijker dan voorgesteld op de bodemkaart (zie fig. 6).

Ook in dit profiel is de originele bodem grotendeels verdwenen. Dit heeft verregaande gevolgen op archeologisch vlak voor de gehele zone. Enkel de diepste sporen laten een indruk achter in de bodem, oppervlakkige sporen in de podzol zijn voorgoed verloren.

Profielen 3 en 4 bevestigen dit beeld.

4.2. Archeologische resultaten

4.2.1. Zone 1

Zoals we reeds aanhaalden is originele bodem sterk verstoord door landbouwactiviteiten. Hierdoor is een groot deel van het archeologisch niveau verdwenen. Restanten van die activiteit vinden we in het grondvlak terug onder de vorm van smalle, loodrecht kruisende 'greppels' (zie fig. 9). Deze lijken eerder het resultaat van schopsteken, dan van diepploegen.

Desalniettemin dagzomen enkele sporen in deze zone. Het meest opvallende zijn drie grachten (1 tot 2 m breed) die het terrein in noord-zuidelijke richting doorkruisen (S1, S2 en S4). Daarnaast herkennen we nog twee grachten en twee greppels, volgens dezelfde oriëntatie, die we telkens in één sleuf aantreffen (S5, S7, S9 en S11). Het geassocieerde aardewerk dateert de grachten in de middeleeuwen. Naast S2 in sleuf 1 ligt de bodem van een geïsoleerd paalspoor (S3). Dit lichtgrijze spoor blijkt na couperen 8 cm diep. Centraal in sleuf 3 bevindt zich een verstoorde

Fig. 8: Profiel 2, sleuf 3 (1: ploeglaag, 2: onderkant Bh-horizont, 3: B-horizont)

Fig. 9: Bewerkingssporen in sleuf 3

zone met baksteenfragmenten en veldsteen, mogelijk een laatste getuige van een middeleeuws gebouw op deze locatie.

Een speciale vermelding gaat uit naar twee potentiële windvallen. De eerste treffen we aan in sleuf 2. Op basis van de informatie die we voorhanden hebben, lijkt het dat de boom in zuidoostelijke richting is omgevallen (zie fig. 10). We onderscheiden enerzijds een kern van lichtbruin en geel zand, moedermateriaal dat samen met de wortel omhoog gestuwd is (1) en anderzijds een rand van donkerbruin zand met een hoge organische fractie, een put die enige tijd na het omvallen van de boom open ligt en langzaam opgevuld is (2).

Het tweede exemplaar, in sleuf 3, is zeer sterk uitgeloofd en herkenbaar als een lichtgrijze vlek die scherper afgelijnd is aan de noordoostelijke zijde (zie fig. 11). Dit geeft aanleiding tot de theorie dat de boom in die richting is omgevallen. Een opmerkelijke vondst in dit spoor is een silex kern, mogelijk met negatieven van afslagen.

Fig. 10: Spoor 6, sleuf 2

Fig. 11: Spoor 10, sleuf 3 (1: windval, 2: bewerkingssporen)

4.2.2. Zone 2

Bij deze zone maken we dezelfde kanttekening als voor zone 1: het archeologisch niveau is danig verstoord. Het noordoostelijke uiteinde van sleuf 6 is dieper dan een meter omgewoeld. Volgens buurtbewoners is dit te wijten aan een in de jaren '50 gebouwde varkensstal.

In sleuf 4 treffen we een gelijkaardig puinspoor aan als in sleuf 3. Tijdens het opschaven van dit spoor vonden we verschillende middeleeuwse scherven. Dit versterkt de idee die we hierboven poneerden: we bevinden ons hier op de locatie van een verdwenen middeleeuws gebouw.

Eveneens gelijkaardig zijn twee grachten, een brede en een smalle, die qua kleur, textuur en vondstmateriaal aansluiten bij de grachten uit zone 1 (S14 en S15). Twee kleine paalporen leverden geen dateerbaar materiaal op en zijn niet in verband te brengen met andere sporen (S12 en S13) (zie fig. 12). Twee lichtgrijze en zwarte sporen, met zandige en organische vulling werden gecoupeerd en blijken van natuurlijke oorsprong, waarbij we denken aan één of twee windvallen (S16 en S17) (zie fig. 13).

Sleuf 5, de kortste van het onderzoek, werd aangelegd in een licht beboste omgeving, wat resulteert in een diep doorwortelde bodem, vrij van archeologische sporen.

Fig. 12: Spoor 13, sleuf 6

Fig. 13: Spoor 17, sleuf 6

5. **Besluit**

Het proefsleuvenonderzoek leverde enkele archeologische en bodemkundige resultaten op. Deze zijn echter niet van die aard dat ze verder archeologisch onderzoek vereisen, maar de streek, op de zandrug tussen Brugge en Oudenbrug, blijft een aandachtspunt in de toekomst. Op deze zandrug werden in het verleden reeds belangrijke protohistorische, Romeinse en vroegmiddeleeuwse vondsten gedaan. De waarnemingen concentreren zich voornamelijk ten noorden van de Gistelse Steenweg. Dit onderzoek bevestigt dit beeld.